

מקח וממכר

דיני

מקח וממכר

חלק א'

מקח וממכר

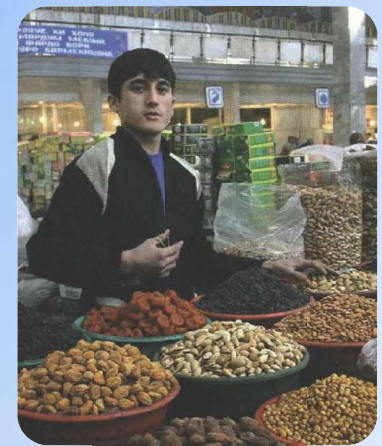
מקח וממכר

א- 'אסור לקנות או למכור וכן לשכור או להשכיר בשבת גזירה ש**מא יכתוב** בין שמוכר או שמשכיר בפה בלבד בין שמוסר לו היום את החפץ' [שו,ד]

ב- 'ואף על פי שאינו קוצץ עמו דמי המקח והשכירות ואפילו אינו מזכיר לו שם דמים כלל אלא **שאומר לו לשון מכירה או שכירות** ואפילו צריך ליקח מאכלים לשבת לא יאמר מכור לי אלא תן לי כמ"ש בסיי שכי"גי [שם].

ג- 'ואפילו על ידי נכרי אסור לקנות בשבת כמו שיתבאר בסיי תקי"ז ושכ"ה ע"ש' [שם]

מקח וממכר בשבת

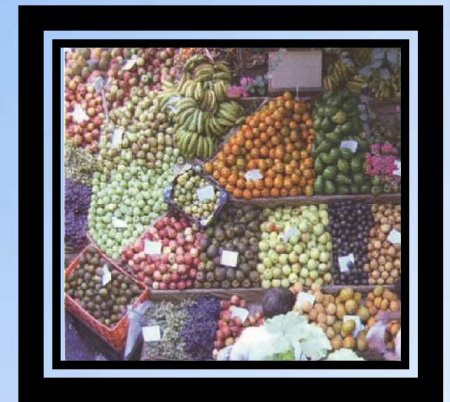

מקח וממכר

מקח וממכר

חידושי הריטב"א מסכת ראש השנה דף לב עמוד ב – "וברם צריך את למידע דכל מאי דאמרינן בכל דוכתא שבות דרבנן לאו למימרא שאין לנו שבות מן התורה כלל, דא"כ נמצאת שבת כחול מן התורה שהחנויות פתוחות ואוצרות תבואה ויין, ומטלטלין חפצים מבית לבית דרך כרמלית ומודדין ושוקלין ומונין, ואינו בדין שאסרה תורה הוצאה כגרוגרת והתירה העמל הגדול הזה שא"כ אין זה יום מנוחה, אלא כך עיקרון של דברים כי בכלל מצות עשה שבות של תורה לשבות ממלאכות יש לשבות מכל שבות דרך כלל שלא לעשות שבת כחול, אבל בכל פרט ופרט כי עביד ליי וזהיר באידך דלא הוי שבת כחול הוי שבות דרבנן, נמצא שיש לשבות עיקר מן התורה, ולפיכך העמידו בו חכמים דבריהם במקומות הרבה לדחות מצוה של תורה, וזו מרגליות שבידינו מרבינו הרמב"ן מפי מורינו ז"ל."

מקח וממכר בשבת

מקח וממכר

מקח וממכר

א- מותר לקחת מן המוכר מאכל ומשקה לצורך סעודת השבת או היו"ט, באם לא משלם לו על כך בשבת, ובלבד שלא יראה כמו"מ אלא כמתנה [כשאלה] [שכג, א תקיז, א].

ב- בתנאים דלהלן:

1. רשאי לאמר לו שישלם לו אחרי השבת, אך לא יאמר מכור לי או אני קונה ממך.
2. אסור למוכר לדבר עם הקונה על התשלום כלל, אף לא ברמז. כמו כן איננו רשאי להכין סימניות.
3. אף הקונה לא יזכיר 'סכום דמים', היינו תן לי ב10 ₪ ובסה"כ אני חייב לך 30 ₪.

מקח וממכר בשבת

מקח וממכר

מקח וממכר

א- מותר לקחת מן המוכר מאכל ומשקה לצורך סעודת השבת או היו"ט, באם לא משלם לו על כך בשבת, ובלבד שלא יראה כמו"מ אלא כמתנה [כשאלה] [שכג, א תקיז, א].

ב- בתנאים דלהלן:

4. 'שם דמים' - הקונה לא יזכיר שווי של המקח, היינו שלא יאמר 'תן לי תפוחים ב10 ₪'. אך מותר לאמר לו תן לי מהתפוחים שעולים כך וכך.

5. 'שם מידה' - יש מתירים להזכיר מדה, בדבר שמידתו ידועה כגון:

1. 'תן לי בקבוק של ליטר יין', 'ליטר וחצי קולה' וכיו"ב. תן לי קופסא של חצי ק"ג, שק של 5 ק"ג.
2. אך בדבר שאין מדתו ידוע אלא שצריך למדוד אסור.

מקח וממכר בשבת

מקח וממכר

מקח וממכר

א- לכן מותר לקחת מן המוכר מאכל ומשקה לצורך סעודת השבת או היו"ט, באם לא משלם לו על כך בשבת, ובלבד שלא יראה כמו"מ אלא כמתנה [כשאלה] [שכג, א תקיז, א].

ב- בתנאים דלהלן:

6. רשאי לאמר לו מלא לי כלי זה, רק שלא ימדוד באופן מדוייק.

6. שאף מדידה בשבת אסורה מד"ס.

7. 'מנין' - מותר לאמר תן לי 10 תפוחים וכו'. ובלבד שלא יאמר

סה"כ.

מקח וממכר בשבת

מקח וממכר

מקח וממכר

אף שמותר לקנות באופנים הנ"ל, אך אין היתר לסמן כנ"ל.

1. 'מה שנוהגין שכותבין מע"ש פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך ולמחר בשבת כשנותן היין לוקח המוכר מחט ועושה נקבים בנייר כמנין היין שלוקח אסור לעשות כן דהא אסור להסתכל באותו כתב שכתב בו סכום המעות דהוי שטרי הדיוטות.
2. גם עשיית הנקבים בנייר ג"כ אין נכון לכתחלה.
3. 'וה"ה דאסור לכתוב בפתקאות מע"ש סכום מעות ולמחר בשבת כשלוקח היין מניח המוכר את הפתקא במקום ששם האיש כתוב אצלו מכבר דאסור לקרות בפתקאות הללו וכנ"ל

מקח וממכר בשבת

מקח וממכר

מקח וממכר

אף שמותר לקנות באופנים הנ"ל, אך אין היתר לסמן כנ"ל.

3. 'ולכן נהגו ליתן גרעין או שאר דבר על שם האיש לסימן'.

4. 'והפתקאות ששולחין הקונים שכתוב בהן מע"ש סכום היין והשכר שלוקחין שלא כדין הוא דאסור לקרות בהן בשבת כ"כ בא"ר ונראה דאם כתב בהן רק סימנא בעלמא שרי'.

לכן מלון/מסעדה – רשאים למכור אוכל בשבת בלא להזכיר סכום דמים. וישתמשו בפתקאות שלא רשום בהם דבר.

מקח וממכר בשבת

מקח וממכר

מתנה

- א- אסור לתת מתנה בשבת
- ב- מותר לתת מתנה לצורך השבת, כגון מאכל ומשקה שהינם לצורך השבת. וכן כלים שהינם לצורך השבת [שו, טו שכג, ח].
- ג- מותר לתת מתנה לצורך מצוה [תמד, ט קו"א ב],

מתנות בשבת

מקח וממכר

מתנה

אף שמו"מ אסור אף לצורך מצוה. כגון לולב אתרוג, טלית.

1. דבטעם איסור מו"מ ג' פרטים :

א. 'ממצוא חפצד' [שא קונטרס אחרון ס"ק ב]

נפקא לן גם כן איסור מקח וממכר.

ב. גזירה שמא יכתוב [שו,ד], ולא הותר לדבר

מצוה.

ג. איסורו מפורש בנחמי' [כמבואר ברש"י

ביצה כז,ב]. ורק מחמת ב' טעמים אחרונים אסור

במקום מצוה

מתנות לצורך מצוה

מקח וממכר

מתנה

- אף שמו"מ אסור אף לצורך מצוה. כגון לולב אתרוג, טלית.
2. והנה מתנה אסורה רק מטעם 'ממצוא חפצד'. שהרי לא נכלל בדברי נחמיה וכן לכאורה פחות שייד שמא יכתוב.
3. עכ"ז שמותר לצורך מצוה לא התיר אדה"ז לתת לחתן, ודלא כא"ר [שו ס"ק יט] שהתיר מטעם דהוי מצוות שמחת חו"כ].

מתנות בשבת

מקח וממכר

מתנה

כתבו הפוסקים שלא לתת דורון דרשה בשבת [שו, טו]. אך באם נותן ספרי קודש יש מקום להתיר [שו"ת יחווה דעת חלק ג סימן כא – כיון שהוי לצורך השבת ומצוה, וכ"ינ לדייק מלשון אדה"ז שכתב 'הנוהגין ליתן כלים לא טובי'].

דורון דרשה

מקח וממכר

מתנה

הרוצה לתת מתנה למארחיו וכיו"ב –

1. י"א שיכול לתת להם, ויאמר להם שאיננו מקנה להם את זה עד לאחר עד השבת, ובשבת ה"ז פקדון בידם [שו"ת יהודה יעלה (אסאד) חלק א - אורח חיים סימן פג].
2. י"א שיכול לזכות להם ע"י אחר מעש"ק [יהודה יעלה שם – ולהעיר ממחי הסמ"ע והקצה"ח בחו"מ קצה סעי' ג האם במתנה לכו"ע אמרינן זכין]. אמנם צ"ע האם יכול לעשות זאת ע"י אשתו [אז נדברו ח"ו סב – אך מאדה"ז שסו, יג נראה שיכול].

מתנות למארחים

מכירת מצוות

a. מותר להתחייב צדקה לעניים, ולנזקקים.

b. נחי האם מותר להקדיש ספר או חפץ

לבית הכנסת בשבת, ולכן טוב להקדישו

בפיו כבר מעש"ק [שו, יד]

c. מותר לנדור צדקה ב'מי שברד', דהוי בכלל

צדקה [שו, טו]

מכירת המצוות

מכירת מצוות

מקח וממכר

מכירת המצוות, שמוכרים עליות הגבהת התורה וכל כיו"ב, הרי זה כמו"מ שאסור אף לצורך מצווה.

1. אפשר בדוחק ליישב את המנהג שכיון שלא זוכים במשהו ממשי אי"ז מו"מ.
2. אך זה רק יישוב בדוחק ולכן "הנכון כמו שנוהגין מקצת אנשי מעשה שכל מה שהוציא בפיו ליתן נותן לצדקה אפילו קנה חבירו המצווה שאז אינו דומה כלל למקח וממכר אלא לפסיקת צדקה ובדרך זה מותר אפילו לקנות מקומות ובתים מהצדקה וכל ירא שמים יזהר בזה".

מכירת המצוות

